

STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

Familjeterapikongress Stockholm 4-5 oktober

Ingegerd.Wirtberg@psy.lu.se

Besök oss på
www.sbu.se

Följ oss på Twitter
[@SBU_se](https://twitter.com/SBU_se)

SBU UTVÄRDERAR • RAPPORT 279/2018

Behandlingsfamiljer för ungdomar med allvarliga beteendeproblem

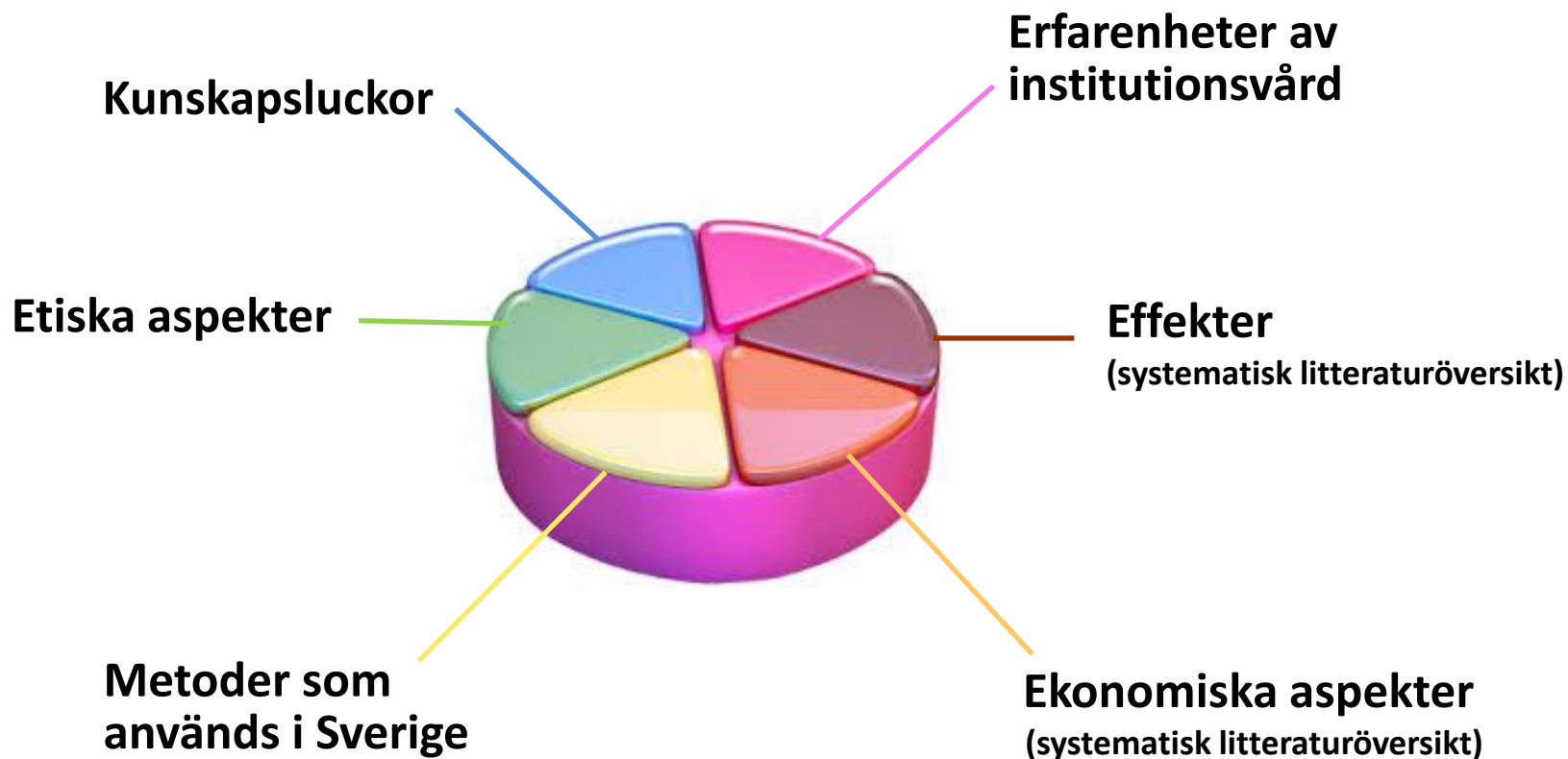
Treatment Foster Care Oregon

En systematisk översikt och utvärdering av
ekonomiska och etiska aspekter

STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

Rapportens delar

Bakgrund

- Ungdomar med allvarliga beteendeproblem är en riskgrupp (kriminalitet, psykisk och fysisk ohälsa, arbetslöshet, tidig död)
- Vanligt alternativ är placering på institution (HVB eller särskilda ungdomshem)
- 2 000 ungdomar med beteendeproblem placeras årligen på institution
- Institutionsplacering kan vara skadligt (Strijbosch m fl, 2015)
- Behandlingsfamilj är ett alternativ enligt SOU 2014:3

Traditionellt familjehem

Omsorg i en hemlik miljö

Ingen direkt utbildning av familjehemsföräldrar

Ett eller få barn placerade

Ej låst placering

Fokus "vanligt" familjeliv

Ofta ingen uttalad teoretisk behandlingsmetodik

Behandlingsfamilj

Omsorg i hemlik miljö

Utbildade familjehemsföräldrar

Ett placerat barn

Ej låst placering

Behandling främst utanför hemmet

Teoretisk grund/metodik i socialinlärningsteori och familjesystemisk teori

Institution

Omsorg på institution

Professionella behandlare

Vården bedrivs i grupp

HVB ej låst, särskilda ungdomshem har 90% låsta avdelningar

Behandling på institutionen

Teoretisk grund / metodik varierar mellan institutioner

Metoder som används i Sverige

Praxisundersökning

- Enkät till ett slumpvis urval privata, kommunala och statliga institutioner (svar från 53/67) dec 2017-jan 2018
- 33 namngivna behandlingsmetoder används
- 18 standardiserade bedömningsmetoder
- Undersökningen ger inget svar på hur många ungdomar som får olika behandlingsmetoder

Bedömningsmetoder i institutionsvård (%)

45 Ingen bedömningsmetod

31 ADAD

12 KASAM

12 AUDIT

12 DUDIT

8 Youth level of service/Case Management Inventory

4 Ester

-----

2 Addiction Severity Index

Alkohol- och drogdiagnos-instrument (ADDIS)

Barns Behov i Centrum

Becks ungdomsskalor

Bump

Estimate of Risk of Adolescent Sexual Offense Recidivism (Erasor)

Familjeklimat

Intervju om anknytningsstil

Outcome Rating Scale (ORS)

The Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles (PICTS)

Structured Assessment of Violence

11% av institutionerna har bedömningsmetoder som fångar risk-, behovs-, och mottaglighetsprinciperna

Behandlingsmetoder i institutionsvård (%)

6 Ingen metod

70	Motiverande samtal
60	Lågaffektivt bemötande
47	Kognitiv beteendeterapi
47	Miljöterapi
36	ART
26	Återfallsprevention
26	Familjeterapi
23	Repulse
23	Vägledande samtal
21	Nätverksarbete
19	Kriminalitet som livsstil
17	Tolvstegsbehandling
13	Teckenekonomi
13	Lösningsfokuserad terapi
9	Psykodynamisk terapi
9	Haschavvänjningsprogrammet

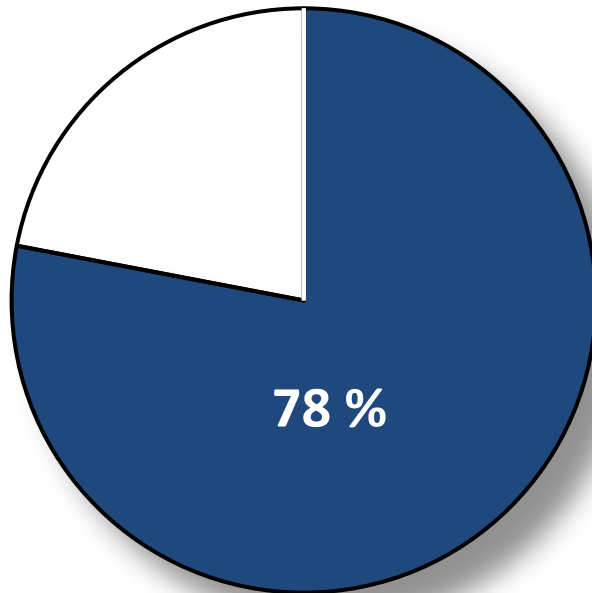
8	Acceptance Commitment Therapy
6	Dialektisk beteendeterapi
4	Connect
4	Marte Meo

2	Bildterapi
	Community Reinforcement Approach
	Cannabisprogrammet för unga
	Dialektisk beteendeterapi
	KBT i vardagen
	Kognitiv psykoterapi
	Komet
	Mental
	Mental
	Mindfu
	Musikt
	Signs o
	Dyknin

I genomsnitt 4,8
behandlings-metoder

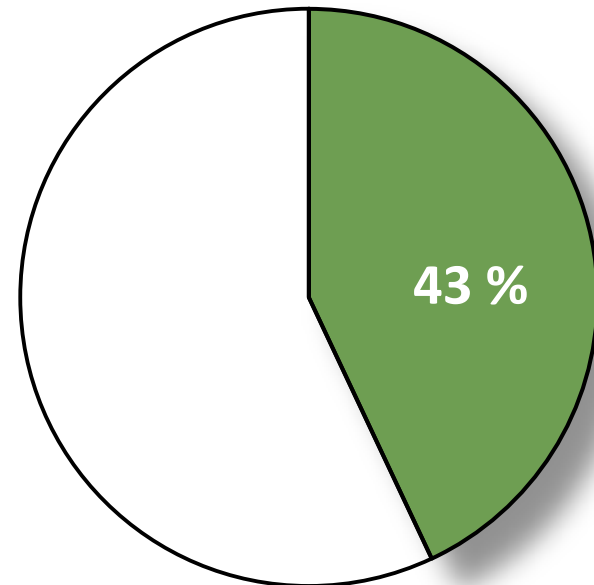
Två har ett starkt
vetenskapligt stöd

Av de 33 behandlingsmetoderna...

Utbildad personal

Handledning för personal

ERFARENHETER AV TFCO OCH INSTITUTIONSVÅRD

För behandlingsfamilj identifierades en studie som baserades på intervjuer med sex ungdomar med erfarenhet av TFCO i Sverige (Eslava & Haghigi , 2008)

Tre organisationer som företräder personer med erfarenhet av institutionsvård har intervjuats:

- KRIS – Kriminellas Revansch I Samhället
- Unga Kris
- X-Cons

Sammanlagt 9 personer intervjuades av SBU:s personal

Slutsatser

De med erfarenheter av TFCO respektive institutionsplacering hade liknande uppfattningar om vad som är betydelsefullt:

- förtroendefulla vuxenkontakter
- behandling av ursprungsfamiljen
- minskad kontakt med ungdomar med allvarliga beteendeproblem.

De som fått TFCO hade fått detta, medan inte de som varit på institution. Några av de senare hade även utsatts för övergrepp under tiden för institutionsvistelsen.

Oklar hur representativa upplevelserna är. För flera av de intervjuade låg dessutom placeringen långt tillbaka i tiden.

ÄR BEHANDLINGSFAMILJ EFFEKTIVT MOT FORTSATT KRIMINALITET MM?

Systematisk litteraturoversikt

- Tydlig frågeställning – PICO
- Sökt efter forskning i 18 databaser
- Kvalitetsgranskning av studier
- Varje enskild utfallsmått behandlas separat
- Möjligt att göra om (replikerbart)

SBU:s utvärdering

Målgrupp ungdomar 12-17 med allvarliga beteendeproblem

Jämförelse Behandlingsfamilj och institutionsplacering

Sökte brett efter Behandlingsfamilj men fann endast en version: **Treatment Foster Care-Oregon (TFCO)**

Primärt utfallsmått är kriminalitet + inlåsning

RCT och icke-randomiserade studier med jämförelsegrupp

5 893 > 8 studier: 5 USA, 2 brittiska, 1 svensk

Uppföljningstid oftast 24 mån

TFCO:s effekter jämfört med institutionsplacering?

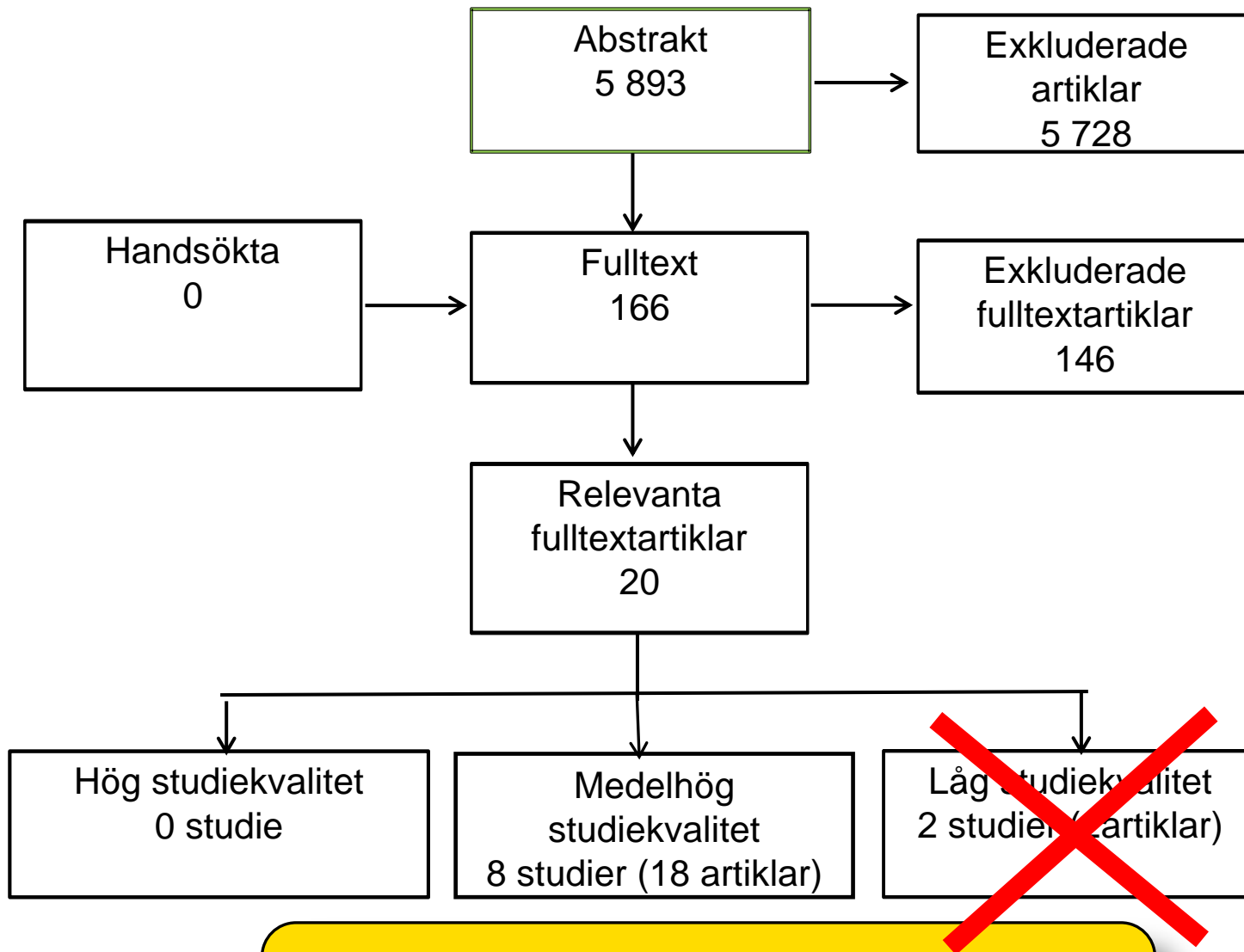

Att mäta effekter

För att skapa jämförbarhet att vi omvandlat resultaten till Standardiserad Medelvärdeskillnad (SMD). En tumregel:

- SMD 0,20 – svag effekt (motsvarar NNT = 16,5)
- SMD 0,50 – medelstark effekt (motsvarar NNT = 6)
- SMD 0,80 – stark effekt (motsvarar NNT = 3,5)

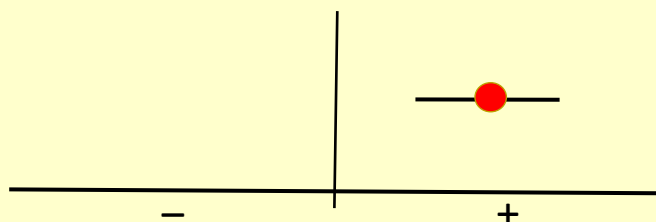
Vi har satt gränsen SMD = 0 för en kliniskt relevant effekt

En svensk studie

Hur många studier behövs?

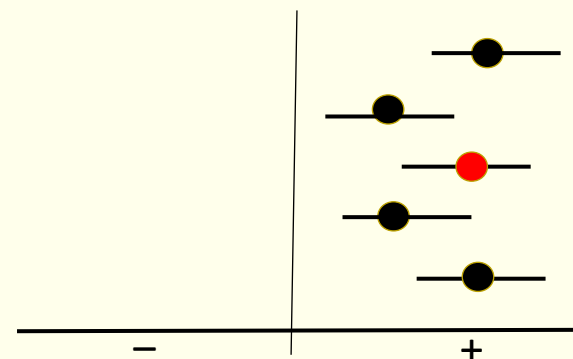
Med en studie...

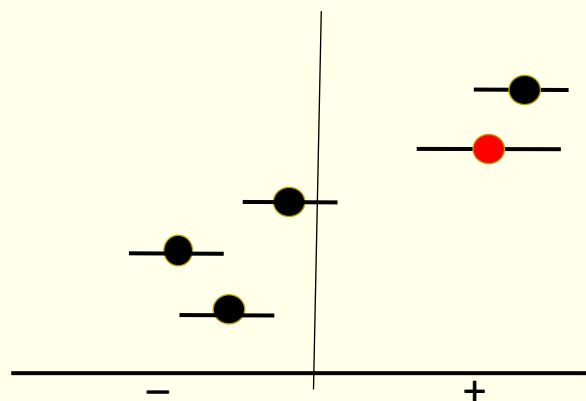
kan man bara spekulera om effekten med:

- annan jämförelsegrupp
- delvis annan målgrupp
- annan kontext
- osv

Med flera studier kan man undersöka om resultatet är stabilt...

...eller om det varierar

Systematiska litteraturoversikter ger viss vägledning

Insatsen kan skada
eller är etiskt
olämplig
Använd inte

Vetenskapligt stöd
oklart/saknas
Följ upp
systematiskt

Vetenskapligt stöd
Använd om
tillämpligt och
klienten vill

Systematisk litteraturoversikt

- Tydlig frågeställning – PICO (Patient/Problem, Intervention, Comparison, Outcome)
- Sökt efter forskning i 18 databaser
- Kvalitetsgranskning av studier
- Varje enskild utfallsmått behandlas separat
- Möjligt att göra om (replikerbart)

Huvudresultat: TFCO minskar kriminalitet mm jämfört med institutionsplacering

	Mått	Studier / ungdomar	SMD	NNT	Säkerhet
Sv	Kriminalitet (registerdata)	6 / 468	0,39	8	(⊕⊕⊕○)
	Kriminalitet (självskattn.)	6 / 326	0,24	12	(⊕⊕⊕○)
Sv	Inlåsning	6 / 451	0,61	5	(⊕⊕⊕○)
	Kriminella vänner	2 / 319	0,42	8	(⊕⊕○○)
Sv	Narkotikamissbruk	3 / 268	0,47	7	(⊕⊕○○)
Sv	Psykisk hälsa (depression, suicidtankar)	3 / 241	0,35	10	(⊕⊕○○)

(⊕⊕⊕⊕) = Starkt vetenskapligt underlag

(⊕⊕⊕○) = Måttligt starkt vetenskapligt underlag

(⊕⊕○○) = Begränsat vetenskapligt underlag

(⊕○○○) = Otillräckligt vetenskapligt underlag

Otillräckligt vetenskapligt stöd

Mått	Studier	SMD	NNT	Säkerhet
Alkoholkonsumtion	1			(⊕○○○)
Psykotiska symptom	1			(⊕○○○)
Tonårsgraviditet	1			(⊕○○○)
Sexuellt riskbeteende	1			(⊕○○○)
Skolanpassning	1			(⊕○○○)

(⊕○○○) = Otillräckligt vetenskapligt stöd

Genomsnittlig kostnad per placering

Placeringsform	Vårdtid månader (dagar)	Kostnad per vårddygn (SEK) År 2016–2017	Total kostnad (SEK)
TFCO	10 (304)	4 500	1 368 000
Särskilda ungdomshem	10 (304)	8 100	2 462 400
<i>Varav kommun</i>		5 589	1 699 056
<i>Varav statsanslag</i>		2 511	763 344
HVB	10 (304)	4 000	1 216 000

Låst avdelning: Hypotetisk kostnadsbesparing för en ungdom i TFCO jämfört med HVB och särskilda ungdomshem

	TFCO jämfört med HVB (10 månader)	TFCO jämfört med särskilt ungdomshem (10 månader) ^a
Skillnad i programkostnader	152 000 kronor	-1 110 000 kronor
Skillnad i dagar låst avdelning	-518 400 kronor ^b	-518 400 kronor
SUMMA	-366 400 kronor	-1 628 400 kronor^c

...exklusive besparingar för minskad
kriminalitet, narkotikamissbruk samt
bättre psykisk hälsa

Sammanfattningsvis: TFCO

1. Minskar fortsatt kriminalitet och inlåsning (primära mått)
2. Minskar narkotikaanvändning + kriminellt umgänge samt förbättrar psykisk hälsa (sekundära mått)
3. Är kostnadsbesparande när man inräknar minskad risk för inlåsning, fortsatt kriminalitet mm
4. Finns i Sverige sedan början av 2000-talet men är underutnyttjat (30-40 av 2 000)
5. Det är etiskt problem att inte flera ungdomar får tillgång till TFCO

Sakkunniga

Martin Bergström
Docent i socialt
arbete Lund

Christian Munthe
Professor i praktisk
filosofi Göteborg

Ingegerd Wirtberg
Docent i psykologi
Lund

Externa granskare av rapporten

Cecilia Andréa
Löfholm
Fil Dr. Statens
Institutionsstyrelse

Terje Ogden
professor i psykologi
vid Universitetet i
Oslo.

Bo Vinnerljung
professor emeritus i
socialt arbete vid
Stockholms
universitet

SBU:s kansli

Knut Sundell
Projektledare

Therese Åström
Bitr. projektledare

Johanna Wiss
Hälsoekonom

Kickan Håkansson
Projektadministratör

Ann Kristine Jonsson
Informationsspecialist

